

Oponentský posudek na disertační práci

Autor: Ing. arch. Petr Buryška
Název práce: **Současná proměna role architekta**
Disertační práce
Ing. arch. Petr Buryška
2024
Školitel JUDr. PhDr. Jiří Plos
Studijní program Architektura a urbanismus
Studijní obor Urbanismus a územní plánování
Ústav urbanismu, Fakulta architektury, České vysoké učení technické v Praze
Oponent: prof. akad. arch. Jindřich Smetana

Úvodem bych rád konstatoval, že vlastní název disertační práce jsem od počátku chápal asi mylně, tedy ve smyslu, že se již blýská na lepší časy a role architektů je konečně chápána veřejností podobně jako u lékařů.

Nejdříve jsem přečetl Přílohu č. 1 - Rozhovory, abych se částečně zorientoval, z čeho bude disertační práce následně čerpat, a teprve potom jsem se ponořil do disertační práce. Paralelně s vnímáním textu jsem se snažil sledovat metodiku, řazení kapitol i autorský postup při rozvíjení tématu. Uvítal jsem naplnění povinných i užitečných součástí vědeckých prací (klíčové fráze – pojmy, představení odborného slovníku, komprimace autorského záměru v abstraktu atp.). Preciznost autor uplatnil nejen ve vycizelované celkové osnově, členící náročné téma práce do tří kapitol (každá však s 10 ÷ 15 podkapitolami):

- 1 Architekt ve společnosti (od historického exkurzu, přes průběžný rozbor stavu až po možnosti a cíle výzkumného uchopení problému)
- 2 Rozhovory, směřující k tezi „současné proměny role architekta“ (osvětlení a zdůvodnění zvoleného způsobu sběru informací, od nastavení otázek, volby dotazovaných, vyřídění a analýza získaného materiálu, struktura dalšího použití, a vyplývající konotace)
- 3 Závěrečná kapitola práce je řečeno slovy autora zaměřena především na formulaci vyplývajících doporučení, reagujících na Taktický cíl. Dále jsou kritickou sebereflexí nastíněny limity práce a nakonec jsou zvažovány i možnosti navazujícího výzkumu

Metodická zdatnost je přítomna nejen ve způsobu pořízení podkladového materiálu, ale i v práci s celkem i s jednotlivými kapitolami zvlášť. Mou zvýšenou pozornost upoutala i explicitní přítomnost kritické sebereflexe v hlavních kapitolách.

Disertační práce v ABSTRAKTU shrnuje:

- dosavadní vývoj výkonu povolání, právní ukotvení definice „architekta“
- co, proč a jak se mění na výkonu povolání architekta
- jaký je potenciál **případné** proměny (tedy jakou chceme budoucnost)

Následně jsou diskutovány okruhy:

- jaký je vliv technologické revoluce na práci architekta
- všímá si jak tlak na specializaci rozměšňuje kompetence u architekta generalisty a architekta specialisty
- definování výkonu správy i vymezení kompetencí.

Nakonec autor rozebírá vztah architektonického vzdělávání a odborné způsobilosti:

- autor volá po inventuře celoživotního vzdělávání, která má zásadní význam pro další vývoj profese
- formuluje základ pro další rozvahy o obsahu, rozsahu a formách univerzitního vzdělávání architektů
- nabízí směry pro přípravu programových dokumentů a politik profesní organizace.

Z hlediska oponenta je důležitý být jen suchý výčet „pozoru hodných“ jevů z prostředí české architektury, kterých se autor v jednotlivých podkapitolách dotýká, akcentuje a vznáší k nim otázky či komentáře. Je jich téměř 40 a všechny jsou relevantní a zpráva o nich bystře formulovaná. Z této sumy ke svému komentáři vybírám následující vzorek čtyř agregovaných okruhů, které považuji v práci Petra Buryšky za signifikantní:

Otázka vzdělávání

Autor obhajuje potřebu talentové zkoušky, která např. aktuálně na ČVUT více méně nefunguje. Velká kapacita škol jistě vygeneruje patřičný podíl kvalitních architektů, ale už na škole chybí výběrovost, která je následně tak důležitá pro regulované povolání. Zvýšené množství architektů vyvolává oprávněnou otázku definice kvality i s dopadem na případné kvalifikační přehodnocení. Autor problém přesvědčivě rozebírá v podkapitole 3.1.1

Celoživotní vzdělávání a nezbytnost jeho posílení je rovněž předmětem samostatné části v podkapitole 3.1.4. (*JS - analogie s celostní medicínou a postgraduálními atestacemi*)

Jedním z prostředků kvalifikačního dozdělávání je přenesení pozornosti od objektu ke kontextu. Je to jedna z nových definic, které připomněly výsledky z Rozhovorů.

Otázka autorizace

Jako mimořádně neblahé dědictví z minulosti vidí autor problém nerozlišení architektů a inženýrů. V podkapitole 1.2.1 – Architekt generalista versus architekt specialista – rozebírá autor tlak na specializaci, s negativním důsledkem zrušení autorizace A0 a následného zmatení kompetencí. Aktualizace autorizací je dle autora důležitý úkol ČKA s návratem nějaké podoby autorizace A0. Toto není pro komoru triviální úkol, ale autor jej alespoň pojmenoval a naznačil řešení.

Otázka digitalizace a její rozvoj

Autor nezapře, že je v otázkách digitálního navrhování zběhlý. Dnes už nejde jen o fázi navrhování a koordinování, ale o design-build, navrhování v programech GIS, BIM, (oblíbený a autorem hojně citovaný Bernstein je jedním z tvůrců) a dynamicky se rozvíjející práce s AI – umělou inteligencí. Z výsledků Rozhovorů jasně vyplývá, že postarší generace respondentů si většinou vystačí s evidencí dat a zacházení s nimi v případě parametrického navrhování. Co se týče samotného navrhování je typické, že „úkol si řekne o prostředky k vyjádření“. Část rozhovorů generuje další otázky, jako je vztah digitálního ICT světa versus odcizení myšlenky v molochu informací, pozoruhodné jsou zmínky o pasti extrémní přesnosti v digitálním prostředí.

Jedna z premis disertační práce – Otázka vlivu technologické revoluce na způsob, charakter a hodnotu práce viz podkapitola 2.3.2 je bohužel už dnes otázkou spíše obchodní, než architektonickou. Odpověď na logickou otázku, kde má AI – umělá inteligence smysl a kde už ne, na sebe nechá čekat zřejmě ještě trochu déle.

Otázka „kultivace kultury povolání“ a osvěty v českém prostředí

Mimořádně podnětná je otázka Instituce pro sebereflexi, reprezentaci a stavební kulturu v podkapitole 3.1.6. Jestli má být tento osvětový nástroj takto institucionalizovaný není podstatné. To navazuje vedle významu teorie a kritiky na zanedbanou implementaci Politiky architektury a stavební kultury, která je dobře zpracovaná, ale dosud víceméně ponechaná ladem. Je zjevné, že dokud se tato problematika v přiměřené podobě nedostane do školních osnov všech stupňů, bude české vystavěné prostředí zatíženo zbytečnými a často vážnými chybami.

Paralelně se to týká i problematiky soutěží jako nástroje a kultivace kultury povolání i jeho výkonu viz podkapitola 3.1.7. Vedle přesvědčení autora, že v této oblasti došlo k výraznému posunu, domnívám se, že i v této oblasti, zejména ve strategii a formulaci soutěžních zadání jsou značné rezervy, které by bylo na místě, zejména u veřejných soutěží, více odborně prodiskutovat.

.....

Každý z uvedených bodů představuje silný podnět k zamyšlení a doprovodné formulace v disertační práci k tomu zdařile pomáhají. Jak je zvykem, následně uvádím i tematické body, které jsou pro práci jistě velmi důležité, ale vyvolávají i ambivalentní dojmy:

Dotknu se zde sběru podkladů v příloze a kapitole Rozhovorů. Z nastavení otázek je někdy čitelné, čemu autor fandí. Často jde o objevení objeveného a respondenti odpovídali způsobem, který je předvídatelný. Přesto je však zpracování této části úctyhodné.

Za úvahu jistě stojí také výběr okruhu respondentů, jak autor zmiňuje v sebereflexi. Vedoucí učitelé architektury na architektonických školách jsou většinou starší generace, převážně s tradičnějšími pracovními návyky, s menšími kanceláři (proto mohou ještě učit), ve kterých technickou revoluci mají na starosti mladší kolegové. V tomto ohledu mi mezi oslovenými vyloženě chyběli zástupci opravdu silných architektonických kanceláří středního věku, eventuelně s pracovní vazbou na zahraničí.

Ambivalentně jsem vnímal i část textu, kdy se autor zabývá efektivitou a produktivitou architekta v rámci digitálního projektování. Otázkou je, zdali to má být cílem? Popřípadě v jakých částech procesu, aby nedošlo k paradoxu zúžení tvůrčí mysli ve prospěch jakéhokoli umělého nástroje. To je opět už „objevený objev“.

Zásadní a velmi aktuální je pro mě problém kompetencí ve vztahu generalista x specialisté v oblasti projektování a správy.

Jak už to bývá, řečeno slovy Kundery:

ruce na volantu dějin chtějí mít všichni!

Závěr:

I když jsou v práci lokálně místa k přehodnocení, celkově je projev autora komplexní, přesvědčivý a formulačně výborný. Proměna textu zhruba po str. 30 a zejména sebereflexe v závěru rehabilituje i přílišné zaujetí prvotní představou. (viz Příloha 1 a kapitola 2 práce, metadata jsem vynechal).

Z mého subjektivního hlediska od tohoto zlomu začínají být autorovy úvahy poutavější, jsou cenné, dobře formulované. V 3. kapitole autor už s lehkostí rozvíjí témata, která jako dobrý pozorovatel ve své profesní dráze zaznamenal a průběžně už čerpá z výsledků rozhovorů jen to, co je přínosem.

Autor je sečtělý, vzdělaný i všeobecně, schopný metodicky pracovat, systematicky třídit, strukturovaně myslet, ale tam, kde je to vhodné, umí nechávat i otevřený prostor pro úvahy čtenáře.

Ocenění si zaslouží zpětná reflexe, že dnes by část rozhovorů vedl i jinak! V průběhu četby jsem si předsevzal, že si o autorovi a o jeho profesní dráze něco zjistím. Dosud jsem o něm nic nevěděl. V úplném závěru práce mě však předběhl a otázku sám zodpověděl.

Část 3.1 Doporučení – považuji za velmi hodnotnou a v českém odborném prostředí za potřebnou.

Otázky, ke kterým by se autor měl vyjádřit v rámci prezentace nebo rozpravy:

– *Nabyl jsem dojmu, že Susskindové a i Bernstein – byli pro práci předobrazem vč. vedení rozhovorů.*

Otázka: Je tomu tak? A do jaké míry?

– *Práce se dotýká problému efektivitu a produktivity práce architekta.*

Otázka: Proč a v jakých částech procesu je to žádoucí?

Práci jako celek hodnotím jako výbornou a doporučuji k obhajobě

Prof. akad. arch. Jindřich Smetana

v Praze 2. 5. 2024

*Na závěr si dovoluji ocenit větu, kterou jsem objevil po zpracování posudku, že **ARCHITEKTURA JE JENOM JEDNA***